

Полтавець С.В.

Поняття влади у козацьких політичних проектах до 1648 р.

*Полтавець Сергій Васильович, кандидат політичних наук, старший науковий співробітник
Національна юридична бібліотека, м. Київ, Україна*

Анотація. У статті висвітлюються політичні проекти які стосувалися можливої легітимації козацького стану в межах окремої політичної автономії у складі Речі Посполитої. Поняття «влада» трактується як реалізація козацького присуду на визначених територіях.

Ключові слова: козацькі повстання, гетьманська влада, С. Оріховський, К. Косинський

Становлення козацтва, його політичних вподобань, та політичної культури в цілому – процес складний та доволі суперечливий. Лише на рубежі XVI – XVII ст. українське козацтво переростає в окрему станову групу зі своїми особливими політичними інтересами, економічними і соціальними прерогативами. Тим не менш еволюція козацтва як стану відбувалася значно швидшими темпами, в порівнянні з іншими складовими тогочасного суспільства.

Поза всяким сумнівом, початок Національної революції середини XVII століття на українських землях попри те, що у багатьох джерелах та наукових працях його називають «вибухом» не був чимось випадковим та неочікуваним. Інша справа, що процес визрівання суперечностей всередині політичної системи Речі Посполитої був досить тривалим. Так звані «наїзди» якщо не стали загальною практикою польських магнатів та їх підопічних, то принаймні не становили якогось виключення. Внутрішній антагонізм між власниками великих латифундій та дрібними землевласниками на теренах Речі Посполитої, що породжував локальні міжособистісні, юридичні, а часто й військові конфлікти тягнувся ще з кінця XV століття. Можлива причина такої конфліктності лежить мабуть у тій егоїстичній складовій людського ества, котра завжди притаманна будь-якій людській істоті. Якщо априорі вважається, що життя для людини є найвищою цінністю, то судження Н. Макіавеллі про те, «люди скоріше забудуть про смерть батька, ніж про втрату спадку» [5, с. 408] теж має під собою певні об'єктивні підстави, що на жаль підтверджується діяльністю багатьох представників козацької еліти, та не тільки її, в період як до Національної революції середини XVII століття так і задовго після неї.

Накопичення суперечностей у різних сферах життєдіяльності на українських теренах поступово трансформувалося у спроби козацтва забезпечити собі певний перелік прав, в тому числі й політичних. Зрозуміло, що політична система тогочасної Речі Посполитої не передбачала можливості появи козацтва як нового політичного суб'єкта. Проблеми розподілу владних взаємовідносин Речі Посполитої та козацтва досліджувалися у працях Ф. Сисина, С. Смоля, В. Степанкова, О. Салтовського, В. Горобця, С. Лепявка. Про взаємовплив політичної культури Речі Посполитої та козацьких владних традицій йшлося в роботах С. Плохія, В. Брехуценка, Т. Чухліба, Я. Федорука. Розподіл владних повноважень та політична еліта козацької держави стали предметом розгляду для Ю. Мицика, В. Кривошеї,

Н. Яковенко, Т. Таїрової-Яковлевої, П. Саса, О. Гуржія, Я. Качмарчика.

Один з видатних українських гуманістів Станіслав Оріховський у праці «Напученні польському королеві Сигізмунду Августу» звертає увагу короля на становище руських земель в Речі Посполитій: «...люд у Русі нещасливо гине. Та ще як гине! Цього без сліз і розповіді неможливо: ніхто людей не захищає, ніхто не боронить; міста попалено, фортеці зруйновано; багатьох славних лицарів посічено або забрано в полон;» [12, с. 24]. Він звертає увагу на роль сенаторів та управителів провінцій, щоб вони на вимогу короля «справедливо й пристойно з провінціалами поводитись. Бо їхня пихатість, як ніщо інше, заходить так далеко, що більших утисків від них у провінціях годі й чекати. Вони у підданих твоїх не тільки гроші і харч відбирають, прикинувшись лисом, а й маєтки, поля, луки, ліси», «...у них відібрано також свободу (їхню силу!)» [12, с. 38]. Як бачимо «свобода» проголошується найвищою цінністю для шляхетського стану. Її цінність розуміли і представники козацтва, що вже з цього часу почали заявляти свої претензії на свою станову окремішність. С. Оріховський виступає за станову державу, республіканську форму правління, за міцну королівську владу, але не тиранію, за обмеження зловживань з боку управителів провінціями, за розвиток освіти і культури. Категорично засуджує С. Оріховський втручання королів у вибори єпископів. [13, с. 82]

Окрім цих ідей, які певною мірою повторюються, в роботі «Про турецьку загрозу. Слово перше. (Промова до польської шляхти)» С. Оріховський дає загальну політичну характеристику Речі Посполитої, зокрема становища шляхти: «Наживаємо маєтки, порасеємося на землі, а наші сейми, наші закони наше право пильнують одного: як би привласнити чуже, яким чином розширити межі поля, за допомогою якої угоди одкрити край чужого лану своїм межовим знаком. Суддя у нас у більшій пошані ніж сотник, воїн – ніщо проти ділка, та й полководець часто поступається адвокату: зневажені, відкинуті, забуті всі, хто не має хисту до наживи, до розширення володінь» [12, с. 79–80]. Чітко прослідкувавши тенденції, що все частіше проявляли себе у суспільному житті, С. Оріховський, на відміну від автора «Державця», який переконаний, що «ціль виправдовує засоби», найбільш дієвим засобом укріплення королівської влади вважає «здобуття ласки і прихильності у підданих, турботу про їхню повагу і любов» [12, с. 8]. Аналізуючи роботи С. Оріховського ми можемо зробити припущення, що мислитель даючи рекомендацію

королю: «передусім, прямуй у Русь» вже бачив зростаючий конфліктний потенціал руських земель, як наслідок незбалансованої політики уряду Речі Посполитої. Як показало майбутнє, Оріховський був правий, виокремивши проблему Русі серед найбільших пріоритетів тогочасної польської політики. Але владна верхівка Речі Посполитої не дослухалась до порад мислителя. «Так на окраїні суспільного життя з рухливих, неконформних елементів сформувався цей маргінальний прошарок елєментів – козацтво, що починає згадуватися у документах з кінця XV ст.» [14, с. 78].

Аналіз джерел, свідчень сучасників, доводить, що світоглядні орієнтації, політичні устремління козацтва мали істотні особливості, порівняно з іншими станами тогочасного українського суспільства. Як реєстрові так і козаки поза «реєстром» прагнули формалізувати свої відносини з державою (Річчю Посполитою) шляхом укладення угод. Суттєвим є те, що політичні вимоги козаків жодним чином не влаштовували польську владу, бо не вкладалися у тогочасні уявлення можновладців Речі Посполитої та суспільства в цілому, про можливі межі реформування політичної системи.

В проектах тодішньої влади було намагання переписати всіх «козакующих» на межі Дикого Поля. Але такі проекти, як наприклад пропозиції Євстафія Дашкевича старости черкаського, канівського, чечерського, кричевського, пропойського у 1533 р. забезпечити оборону польських кордонів шляхом будівництва фортець у пониззі Дніпра, хоч і були схвалені сеймом, але реалізації не дочекалися.

Аналізуючи протікання політичних процесів на наддніпрянських землях Речі Посполитої, М. Грушевський стверджував, що «привідцею першої більшої козацької війни був ватажок козацький Криштоф Косинський» [17, с. 206]. Будучи спочатку на службі у князя Костянтина Острозького, Косинський, за даними польських джерел, «через якусь образу на князя, покинув його і тоді пішов на Низ до запорожців, затаївши глибоко в душі пімсту йому» [18, с. 6-7]. Пізніше у 1590 р. він отримав від короля за військові послуги надані Речі Посполитій, як один із трьох заслужених козаків, «пустині» над р. Россою – Рокитне та Велику Слободу. Причиною розгортання конфлікту між князем та Косинським, В. Доманицький вважає неправомірні дії магната. «Майже певно, що Острозькі в р. 1591 набули Рокитне, а також і Велику Слободу, якимсь непевним шляхом» [18, примітка на с. 7]. Щодо першопричин повстання вчені, в тому числі М. Грушевський [17, с. 206], В. Смолій та В. Степанков [19, с. 52], Н. Яковенко [20, с. 265], О. Салтовський [21, с. 54] однозначно вважають, що це суперечка за маєтності. Найкращим свідком для нас, який підтверджує міжособистісний у своїй основі характер конфлікту є сам князь Василь-Костянтин Острозький. З його слів напад на маєтність князя Білу Церкву вчинив Криштоф Косинський «который на сей час гетманомъ козацкимъ се учинилъ и на все войско козаковъ низовыхъ» [18, с. 8], захопивши будинок князя Дмитра Курцевича Булиги він забрав всю його власність у тому числі й «шкатулу съ клейнотами, съ пенязми, съ листами взялъ, въ которой дей было не мало мамърамовъ княжати его милости, князю Булызе до розныхъ справъ повероныхъ и листовъ приватныхъ, къ тому привилея такъ княжати его милости пана воеводы

киевского, яко и его милости пана воеводы волинского на староство Бьлоцерковское и Богуславъ, а также на кгрунтъ Розволоський и Великую Слободу и на Рокитную належачие, до схованья князю Булызе даные, зо всимъ взялъ, шкоды великие починалъ» [18, с. 8]. Суттєвим моментом в контексті нашого дослідження є те, що станом на кінець 1591 року, а саме на 29 грудня, зі слів Острозького, Косинський вже виступає як «гетьман запорозького низового козацтва». Не маючи на меті описувати перебіг військових сутичок між князями Острозькими та військом К. Косинського звернемо увагу на той факт, що серед владної еліти Речі Посполитої цей конфлікт теж сприймали як чергову міжособистісну майнову суперечку між великим магнатом та дрібним шляхтичем. Так, наприклад, польний гетьман Жолкевський перебуваючи поблизу територій охоплених постанням тим не менш не робив нічого, щоб допомогти Острозькому. А тодішній «старший війська запорозького» (тобто реєстрових козаків) М. Язловецький у своїх листах закликав реєстрових козаків «лишити того «іотра» Косинського і слухатися уряду» [18, с. 9]. Водночас С. Леп'явка справедливо наголошує на тому, що «настрій Косинського повністю відповідав на той момент настрою ошуканого урядом козацтва. Несплата грошей козацтву була головним приводом до повстання...» [22, с. 53]. Окрім цього загальна внутрішньополітична ситуація в Речі Посполитій була напружена. Йшлося не лише про фінансові зобов'язання уряду перед козацтвом, державна скарбниця завинила грошей за службу й власним жовнірам. З нашої точки зору, починаючи з цього, в основах своїх міжособистісного конфлікту, як і пізніше буде з Б. Хмельницьким, досить промовистими та важливими для нас є наступні тенденції. По-перше, спочатку козацька сваволя сприймається офіційною польською владою як локальний конфлікт який вона (влада) здатна подолати закликами до послуху та малими військовими силами. По-друге, починаючи з цього повстання ми можемо прослідкувати наявність як мінімум двох центрів владних повноважень в середині козацтва як стану: серед реєстрового козацтва та низових запорозьких козаків. Ці «відцентрові» прояви політичного життя на прикордонних територіях Речі Посполитої, котрі пізніше стануть з нашої точки зору, найбільшу трагедію тогочасного українського соціуму та дестабілізуючий фактор вітчизняної політичної системи в подальшому переростатимуть у олігархічні прагнення старшини та охлократичні тенденції серед козацької «черні». Наявність двох гетьманів, які до того ж були легітимізовані реєстровими та низовими козаками свідчила про те, що владна еліта Речі Посполитої не тільки не контролювала протікання політичних процесів на цих територіях, а й, що більш важливо, не надавала цьому факту (до певного часу – до виступу Б. Хмельницького) особливої ваги. Важливим для нас є те, що ввійшовши до Білої Церкви Косинський змусив білоцерківців скласти собі присягу як гетьману. Слідом за Білою Церквою присягли на вірність козакам жителі Канева, Черкас, Богуслава та інших міст. Документи свідчать, що лише жителі Переяслава чинили збройний спротив козакам. На думку С. Леп'явка «конфлікт переяславців і козаків, найімовірніше був спровокований місцевою владою, а можливо – самими Острозькими, бо переяславським

старостою був Олександр Острозький» [22, с. 60]. За іншою версією причиною незгоди прихильників Косинського та переяславців було те, що міщани Переяслава начебто зібравши сто тисяч злотих для примирення з козаками передали їх О. Острозькому, а той їх не віддав козакам, а привласнив. Натомість польські урядовці, зокрема М. Язловецький як «старший війська запорозького» пропонували діяти за сценарієм який ми, на жаль, будемо спостерігати під час перебігу подальших козацьких повстань, а саме: видати гетьмана К. Косинського уникнувши таким чином будь-яких санкцій з боку Речі Посполитої. Цього разу козаки на такі умови не погодились. «Відсутність фактів про діяльність козацтва протягом більшої частини 1592 року теж можна вважати красномовним фактом» [22, с. 65], що свідчив про панування козацького присуду у межах земель Київського воєводства та частини Поділля та Волинського воєводства, вважає С. Леп'явко, бо не було жодних намагань з боку уряду Речі Посполитої привести їх до послуху, а отже вони зберегли свої сили. Вітчизняний вчений переконаний, що у цей перший період повстання у козаків К. Косинського «простежується бажання взяти за живе насамперед князів Острозьких. Міста, які займали козаки, в більшості випадків належали Острозьким, маєтки – також» [23, с. 41]. Польський уряд намагався залучити козаків до боротьби з татарами, або спрямувати їх на московські кордони. Натомість гетьман К. Косинський поширює свою владу на території Київщини, Волинське воєводство та східну частину Поділля. Найбільшою небезпекою з точки зору польських можновладців було те, що козацький гетьман К. Косинський шляхту та міщан до віддавання собі присяги та послуху примушує. «Уряд чітко усвідомлював, у чому полягає найбільша загроза існуючому ладу – в створенні альтернативних політичних структур» [23, с. 43]. Вище наведене твердження С. Леп'явко, з нашої точки зору, є визначальним. Насамперед тому, що дає можливість акцентувати увагу дослідника на політичних аспектах діяльності повстанців. Бо саме спроби запровадити на зайнятих територіях козацький присуд свідчать про намагання, нехай можливо не завжди послідовні, запровадити таку систему політико-адміністративних відносин на зайнятих територіях, яка б відповідала інтересам козацького стану та й не тільки його. Як ми пам'ятаємо (про це йшлося вище) джерела не зафіксували серйозного супротиву місцевого населення козакам, окрім Переяслава, бо образ «козака – вільної людини» досить позитивно сприймався більшістю населення.

Аналізуючи оточення гетьмана К. Косинського, С. Леп'явко наголошує на тому, що довкола останнього сформувалася група впливової козацької старшини. А отже, таким чином опосередковано влада Косинського над козацьким загалом отримувала додаткову підставу для легітимації. Серед лояльної до К. Косинського старшини вчений виділяє: полковника Сашка Федоровича,

козацького отамана Якова Косовського та «запорозького отамана» Матвія Федорова [22, с. 62–63]. У капітуляційному листі, підписаному К. Косинським після поразки його війська у лютому 1593 р. під містечком П'яткою, зафіксовано: «Я Крыштофъ Косинскій, на тотъ часъ гетманъ, а мы сотники, атаманы, все рыцарство войска запорозького...» [18, с. 15–17]. Отже, політична відповідальність за «прикрасі і шкоди» завдані князям Острозьким, ділиться між гетьманом, старшиною та рядовими козаками. Водночас за результатами переговорів козаки обіцяли позбавити Косинського гетьманства, обравши натомість іншого. Повстання під проводом К. Косинського було найпершим резонансним показником того, що конфлікт між урядом Речі Посполитої та козацтвом у подальшому може мати набагато радикальніші наслідки. Починаючись як міжособистісний, цей конфлікт набрав виразних рис соціального. Повстання К. Косинського у контексті виголошених нами наукових завдань цікаве ще й тим, що в його ході ми не спостерігаємо зафіксованих наявними документальними джерелами глобальних або локальних конфліктів між гетьманом та козацькою старшиною. У цьому сенсі наступний збройний конфлікт козацтва з Річчю Посполитою є повною протилежністю своєму попереднику, хоча й починався він як міжособистісний конфлікт С. Наливайка та Калиновського. Виразною ознакою повстання С. Наливайка було ще й те, що запорозькі козаки на чолі з гетьманом Г. Лободою становили собою помірковану частину повстанців. Натомість наливайківці поповнювалися представниками з міщан, селян, ремісників, тобто з «волості» і склали більш радикальну частину повстанських загонів. Це повстання від початку мало декілька владних центрів, а тому годі було й сподіватися на злагоджені дії козацтва загалом. У подальшому, під час наступних козацьких виступів, як ми побачимо, все буде навпаки: саме низовці представлятимуть «радикальне крило» повстанців, а вихідці з волості, з огляду на набуте майно та інші статки, стануть більш консервативними у своїх політичних симпатіях.

Пізніше як побачимо, подібне лояльне ставлення до козацьких владних претензій продемонструють українці під час повстань під проводом С. Наливайка, Т. Федоровича (Трясила), П. Буга, Я. Острянина. Так, наприклад, С. Наливайко, який у свій час приймав участь у придушенні виступу К. Косинського у своїх умовах поданих польському королю Зигмунду III пропонує власний політичний проект.

Саме повстання які вибухали з новою силою від часів К. Косинського аж до 1638 р. (початку «золотого десятиліття») підтверджують, що поступово українці ставлять під сумнів легітимність польської влади на своїх землях. А відтак можемо висловити припущення, що українське суспільство напередодні виступу чигиринського сотника Б. Хмельницького внутрішньо було готове сприйняти новий козацький присуд, нову владу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Смолій В.А., Степанков В.С. Політична система українського суспільства у роки Національної революції XVII століття. – Київ, 2008. – 120 с.
2. Смолій В., Степанков В. Українська національна революція XVII ст. (1648 – 1676 рр.). – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія». – 2009. – 447 с.
3. Горобець В. Політичний устрій українських земель другої половини XVII – XVIII століть: Гетьманщина, Запорозжя, Слобожанщина, Правобережна Україна (спроба структурно-функціонального аналізу). – К.: Інститут історії України НАН України, 2000. – 96 с.

4. Цитовано за :Демократія: Антологія\Упорядн. О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – XXVIII+ 1108 с. – («Політичні цінності». Вип. 1).
5. Макиавелли Н. Рассуждения о первой декаде Тита Ливия. Государь \ Пер. с итал. М.А. Юсима. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2002. – 544 с.
6. Політологія. Хрестоматія. Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2004. – 832 с.:іл.
7. Воз'єднання України з Росією. Документи і матеріали в трьох томах. – Т. II (1648-1651 рр.). М.: Вид-во Академії наук СРСР, 1953 р. – 557 с.
8. Политическая энциклопедия. / Под ред. Л. Слонимскаго. Т. 1; Спб.: Издание Т-ва «Ключь», 1907. – 641 с.
9. Політологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 528 с.
10. Халипов В.Ф., Халипова Е.В. Власть. Политика. Государственная служба. Словарь. – М.: Луч, 1996. – 271 с.
11. Політична енциклопедія. Редколегія: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. гол. та інш. – К.: Парламентське видавництво, 2011. – 808 с.
12. Українські гуманісти епохи Відродження. Антологія. – К.: Наукова думка, Основи, 1995. – Ч. 1 – 431 с.
13. Полтавець С.В. Українська політична думка середини XVII століття / за редакцією В. В. Кривошеї / - К.: Світогляд, 2009. – 170 с. + іл. 4 с.
14. Історія України: нове бачення \ В.Ф. Верстюк, О.В. Гарань, О.І. Гуржій та ін.: під ред. В.А. Смолія. – К., «Альтернативи», 2000. – 464 с. іл.
15. Шевальє П'єр. Історія війни козаків проти Польщі. Пер. з фр. Ю. Назаренко. – К.: Томіріс, 1993. – 224 с., іл.
16. Стороженко А.В. Стефан Баторий и днепровские казаки. – К., 1904. – 327 с.
17. Грушевський М. Ілюстрована історія України (Репринтне відтворення видання 1913 року). – К.: 1990. – 525 с.
18. Цитовано за: Доманицький Василь \ Василь Доманицький\ Козаччина на переломі XVI – XVII в. (1591–1603). \ Відбитка з записок Наукового Товариства імені Шевченка т. XL – LXIV). – Львів, Накладом Товариства з друкарні Наукового Товариства імені Шевченка під зарядом К. Беднарського, 1905. – 171 с.
19. В. Смолій, В. Степанков. Богдан Хмельницький. Соціально-політичний портрет: наукове видання. – К.: Темпора, 2009. – 680 с.
20. Яковенко Н. \Наталія Яковенко\ Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Четверте видання, – К.: Критика, 2009. – 584 с.: Іл. – Бібліогр.: с. 531 – 537.
21. Салтовський О.І. \ Салтовський Олександр Іванович\ Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку XX сторіччя). – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – 396 с.
22. Леп'явко С. \ Сергій Леп'явко \ Козацькі війни кінця XVI ст. – Чернігів: Сіверянська думка, 1996. – 286 с.
23. Володарі гетьманської булави: Історичні портрети \ Автор передмови В.А. Смолій. – К.: Варта, 1995. – 560 с.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Smoliy V.A., Stepankov V.S. Ukrainian political system of society during the National Revolution XVII century. - Kyiv, 2008. - 120 p.
2. Smoliy V., Stepankov V. Ukrainian National Revolution XVII. (1648 - 1676 years.). - K.: Type. House "Kyiv-Mohyla Academy". - 2009. - 447 p.
3. Horobets B. Political structure Ukrainian lands second half XVII - XVIII centuries: Hetman, Zaporozhye, Sloboda, Right Bank Ukraine (attempt to structural and functional analysis). - K.: Institute of History of Ukraine, 2000. - 96 p.
4. Cited by: Democracy: Anthology \ Uporyadn. A. Protsenko. - K.: Torch, 2005. - XXVIII + 1108 pp. - ("The political values." Vol. 1).
5. N. Machiavelli's Discourses on the first decade of Livy. The Emperor \ trans. from Ital. M.A. Yushima. - M.: "Russian Political Encyclopedia" (ROSSPEN), 2002. - 544 p.
6. Political science. Textbook. - K.: Alterpres, 2004. - 832 p.: III.
7. Reunion of Ukraine and Russia. Documents and materials in three volumes. - Vol II (1648-1651 gg.) .. M.: Pub. Academy of Sciences, 1953 - 557 p.
8. Political Encyclopedia. / Ed. L. Slonyskaho. Vol. 1; Spb.: edition of the Society "Klyuch", 1907. – 641 p.
9. Politics: Textbook for students in higher education / edited. O.V. Babkin, V.P. Gorbatenko. - K.: Publishing House "Academy", 2001. - 528 p.
10. Khalipov V.F., Khalipova E.V. Authority. Policy. State Service. Dictionary. - M.: Ray, 1996. - 271 p.
11. Political Encyclopedia. Editors: Yu. Levenets (chairman), Yu. Shapoval (Dep. Ch., Etc. - K.: Parliamentary Publishers, 2011. - 808 p.
12. Ukrainian humanists of the Renaissance. Anthology. - K.: Naukova Dumka, Bases, 1995 - Part I - 431 p.
13. Poltavets S.V. Ukrainian political thought middle of XVII century / edited by V. Kryvosheya / - K.: Worldview, 2009. – 170 p. + Іл. 4 p.
14. History of Ukraine: a new vision \ V.F. Verstyuk, O.V. Haran, A., O.I. Gurzhiiy et al. ed. V.A. Smoliy. - K., "Alternatives", 2000. - 464 p. il.
15. Pierre Chevalier History War Cossacks against Poland. Trans from fr. Yu. Nazarenko. - K.: Tomiris, 1993. - 224 p., II.
16. A. Storozhenko. Stefan Batory and Dnieper Cossacks. - K., 1904. - 327 p.
17. Grushevskii M. Illustrated History of Ukraine (reprint edition reproduction of 1913). - K.: 1990. - 525 p.
18. Cited by: Domanytskyi Basil \ Basil Domanytskyi \ Cossack at the turn of XVI - XVII century. (1591 - 1603). \ Impresses with notes Shevchenko Scientific Society t. XL - LXIV). - Lviv, Circulation Society of the printing Shevchenko Scientific Society in charge K. Bednarski, 1905. - 171 p.
19. V. Smoliy, V. Stepankov. Bohdan Khmelnytsky. Social and Political Portrait: scientific publications. - K.: Tempora, 2009. - 680 p.
20. Yakovenko N. \ Natalia Yakovenko \ Essay on the history of medieval and early modern Ukraine. The fourth edition - K.: Criticism, 2009. - 584 p.: IL. - Ref.: p. 531 - 537.
21. Saltovsky O.I. \ Saltovsky Olexander Ivanovich \ Conception Ukrainian statehood in the history of national political thought (from the origins to the beginning of XX century). - K.: Type. PARAPAN, 2002. - 396 p.
22. Lep'yavko S. \ Sergey Lep'yavko \ Cossack wars in end of the XVI century. - Chernigov: Siversky opinion, 1996. - 286 p.
23. The winners of the Hetman's mace: Historical Images \ author prefaces V.A. Smoliy. - K.: Sentinel, 1995. - 560 p.

Poltavets S.V. Concept of Power in Cossacks' Political Projects till 1648

Annotation. This article deals with political projects concerning the legitimating of Cossacks' class within the boundaries of political autonomy as part of the Polish-Lithuanian Commonwealth. The concept of "power" implies the existence of the Cossacks' jurisdiction in a particular territory.

Keywords: Cossacks' rebellion, Hetman authority, S. Orikhovsky, K. Kosinsky

Полтавець С.В. Поняття влади в казацких політичних проектах до 1648 г.

Аннотация. В статье рассматриваются политические проекты касающиеся легитимации казаческого сословия в границах политической автономии в составе Речи Посполитой. Понятие «власть» подразумевает наличие казацкой юрисдикции на определенной территории.

Ключевые слова: казацкие восстания, гетманская власть, С. Ориховский, К. Косинский